

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 79) findes i tidenden sp. 2546, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 897).

Der var stillet 23 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om bestyrelsen af de offentlige veje.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 80) findes i tidenden sp. 2546, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 897).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Aage Knudsen: Som det fremgår af udvalgets betænkning, har der været afholdt 13 møder i udvalget, og udvalget har modtaget henvendelser fra forskellige organisationer, som har særlig interesse i lovforslagene. Jeg kan også nævne, at udvalget til ministeriet har stillet ikke mindre end 64 spørgsmål, som alle er blevet besvaret.

Af de henvendelser, vi har fået, kan jeg nævne, at landboforeningerne og husmandsforeningerne specielt har rejst spørgsmålet om en bedre orientering for lodsejerne angående de retsregler, der er gældende, særlig med fremhævelse af de rettigheder, der i henhold til lovgivningen er tillagt lodsejerne i tilfælde af en ekspropriation, og man har henstillet, at lodsejerne bliver orienteret om disse forhold på et så tidligt tidspunkt som muligt. Udvalget er enigt om, at det er et vigtigt spørgsmål, og henstiller til ministeren, at man søger at give sådanne oplysninger allerede ved indkaldelserne til ekspropriationsforretningerne, således at lodsejerne har lejlighed til at se, hvilke regler der gælder, og hvilke rettigheder de har over for ekspropriationskommissionerne og taksationskommissionerne.

Det fremgår af betænkningen, at der er stillet 23 ændringsforslag, og jeg kan nævne, at af disse 23 ændringsforslag er de 14 stillet af hele udvalget; 2 er stillet af et flertal, socialdemokratiets, de radikales og socialistiske folkepartis medlemmer. Ministeren har tiltrådt disse 16 ændringsforslag. 7 ændringsforslag er stillet af mindretal, deraf de 3 af venstre og de konservative og socialistisk folkeparti, 4 af venstre og de konservative.

Af de ændringsforslag, hvorom der er enighed i udvalget, drejer nr. 1, 16, 18, 21 og 22 sig om ændringer af de fastsatte frister for indkaldelse til besigtigelsesforretninger og ekspropriationskommissioners og taksationskommissioners møder, idet man overalt har ændret den fastsatte frist fra 1 uge til 14 dage. På tilsvarende måde har man udvidet fristen med hensyn til den tid, som vedkommende lodsejer har til at overveje det af ekspropriationskommissionen fremsatte forligstilbud om erstatningens størrelse fra 14 dage til 4 uger. Der er gennem disse ændringsforslag givet lodsejerne en mere rimelig tid til at overveje de problemer, der kan opstå for dem ved indgreb gennem ekspropriation.

Ændringsforslagene nr. 2, 11 og 13 drejer sig om forretningernes bekendtgørelse. Udvalget har her ønsket at få ens retningslinjer for bekendtgørelserne over hele landet, ikke, som lovforslaget foreslår, forskellige bekendtgørelsesformer for hovedstadsområdet og for provinsen. Derfor har udvalget fore-

[Aage Knudsen.]

slået med tilslutning af ministeren, at bestemmelserne om formerne for bekendtgørelserne laves om, sådan at de bliver ens for hele landet, og at de skal averteres i et eller flere af de på egnen udkommende lokale blade. Udvalget siger i sine bemærkninger hertil, at man forudsætter, at der for provinsens vedkommende normalt bliver averteret i samtlige lokale blade på egnen.

Ligeledes har man foreslået at ændre indkaldelsesformen, således at indkaldelse nu skal ske ved anbefalet brev til dem, der bliver berørt af ekspropriationen, og også til andre, som man mener kan have en retlig interesse i sagernes afgørelse, dog kun for så vidt adressen på vedkommende er bekendt for ekspropriationsmyndighederne.

Ændringsforslag nr. 10 er af redaktionel karakter.

Ændringsforslagene nr. 3, 4 og 5 går ud på en begrænsning af funktionstiden for medlemmer af ekspropriationskommissioner, som der ikke er fastsat nogen tidsbegrænsning for, idet det skønnes rigtigt, at kommissionsmedlemmerne gennem en tidsbegrænsning bliver udnævnt for en bestemt periode; og det forudsættes her ligesom på andre områder, at der ikke udnævnes folk på 70 år og derover. Perioden er fastsat til 6 år for dem, der udnævnes af ministeriet for offentlige arbejder. For dem, der udnævnes af de kommunale myndigheder, fastsættes det, at valget kun skal gælde for vedkommende råds funktionstid.

I ændringsforslag nr. 14 er det fastsat, at det er ekspropriationskommissionen og ikke, som lovforslaget siger, anlægsmyndigheden, der kan træffe bestemmelse i hvert enkelt tilfælde om, at hele ejendommen skal eksproprieres, idet det må være kommissionen, der skal afgøre efter indstilling fra anlægsmyndigheden, om ekspropriation skal finde sted for hele ejendommens vedkommende.

Et flertal i udvalget, socialdemokratiets, det radikale venstres og socialistisk folkepartis medlemmer, har stillet ændringsforslag nr. 6, hvori det foreslås, at taksationskommissionen udvides med 2 medlemmer valgt af de kommunale råd, som også skal vælge suppleant for disse medlemmer. Herved imødekommer man et enstemmigt ønske fra de kommunale organisationer og

ligeledes fra landbo- og husmandsforeningerne. Jeg har da også indtryk af, at mindretallet er indstillet på at ville stemme for dette ændringsforslag, såfremt mindretallets underændringsforslag under nr. 7, som går ud på, at formanden for taksationskommissionen skal være en dommer, medens lovforslaget siger, at det skal være en mand, der har juridisk embedseksamen, vedtages. Vi mener, at det må være rigtigst at fastholde lovforslagets formulering, at der kun stilles krav om, at vedkommende skal have juridisk embedseksamen. Dette er jo ikke til hinder for, at justitsministeren kan udnævne en dommer til hvervet som formand, men vi synes ikke, at det skal fastsættes, at det skal være en dommer, der skal være formand for taksationskommissionen.

Ændringsforslag nr. 23 tydeliggør lovforslagets § 29 og er i virkeligheden tiltrådt af hele udvalget, ikke, som betænkningen siger, kun af et flertal.

Hvad angår ændringsforslagene nr. 8, 9 og 12, stillet af et mindretal — venstres, det konservative folkepartis og socialistisk folkepartis medlemmer — så går de ud på at ændre bestemmelsen med hensyn til landinspektørernes stilling ved ekspropriationsforretninger, og man ønsker betegnelsen „ledende landinspektør“ ophævet. Flertallet kan ikke tiltræde disse ændringsforslag, idet vi mener, at den nuværende ordning har virket tilfredsstillende.

Et andet mindretal, venstres og de konservatives medlemmer, foreslår i ændringsforslag nr. 17 optaget bestemmelse om, at når fristen med hensyn til tilbuddene om erstatning er overskredet, skal det være taksationskommissionen, der kan meddele dispensation herfra, i modsætning til, hvad der er foreslået i lovforslaget, at det er ministeren for offentlige arbejder, der træffer beslutning herom. Flertallet kan heller ikke tiltræde dette ændringsforslag, idet vi mener, at det må være rigtigst, at det er ministeriet, der træffer denne afgørelse, og ikke de forskellige taksationskommissioner.

Mindretallet foreslår i ændringsforslagene nr. 15 og 19, at ekspropriationskommissionens forhandlinger skal være offentlige. Flertallet mener, det vil være mest rimeligt, at disse interne forhandlinger, som foregår mellem kommissionen og den enkelte lods-

[Aage Knudsen.]

ejer om den eventuelle erstatning, der skal ydes til vedkommende, foregår parterne imellem, uden at offentligheden er til stede. Vi kan derfor ikke tiltræde disse ændringsforslag.

I det store og væsentlige er der altså enighed i udvalget om ændringsforslagene, bortset fra de tre punkter: spørgsmålet om landinspektørernes stilling, taksationskommissionens sammensætning og offentlighed ved forhandlingerne i ekspropriationskommissionen.

Jeg kan på flertallets vegne og på hele udvalgets vegne anbefale de ændringsforslag, der er stillet af hele udvalget eller dets flertal, men må opfordre tingets medlemmer til at stemme imod de af mindretallet stillede ændringsforslag.

Helga Pedersen: Efter et noget besværligt udvalgsarbejde er vi nået så vidt, at parterne har kunnet nå til enighed om at anbefale en forbedret lovgivning på dette meget vigtige område. Efter mit partis mening havde det været at foretrække, om regeringen i højere grad havde fulgt de af justitsministeriets lovkontor foreslåede sagligt begrundede retningslinjer. At man ikke har gjort det, skyldes formentlig, at man fra flere sider inderst inde er imod denne lovgivning, og at man derfor i hvert fald ikke vil have flere forbedringer end højest nødvendigt.

Vor hovedkritik imod lovforslaget er, at det tillægger den højtærede minister for offentlige arbejder en kompetence, der forekommer os urimelig, når henses til, at langt det største antal ekspropriationer sker under dette ministeriums auspicer.

Det er noget væsentligt, når vi vil understrege partsprincippet, at den administrative myndighed, der har bestemmelsesretten i den pågældende sag, ikke selv er interesseret i sagen. Justitsministeriets lovkontor har derfor stærkt kritiseret den foreslåede ordning, og vi er fra mit partis side enig i denne kritik.

Vi så jo også i udvalget forleden dag, at såvel De samvirkende danske Husmandsforeninger som De samvirkende danske Landboforeninger angreb netop dette punkt. Når vi alligevel i mit parti har besluttet os til at medvirke til lovforslagets

gennemførelse, skyldes det, at det er vort bestemte indtryk, at den gældende ordning nu må afløses af en mere tidssvarende ordning. De borgere, hvis interesser berøres af loven, er på det stærkeste interesseret i at få forbedringer i retsstillingen. Det gjorde i hvert fald på mig et stærkt indtryk, at formanden for De samvirkende danske Husmandsforeninger i udvalgsmødet, hvor han havde foretræde, på såvel husmandsforeningernes som landboforeningernes vegne forleden dag dels kunne tiltræde landboforeningernes skriftlige henvendelse, dels oplyse, at de to organisationer, hver gang ekspropriationssager foregår, får indsendt klager fra ekspropriater, der føler sig forurettet og føler, at de ikke har fortalere for deres synspunkter og altid selv skal betale for sagkyndig bistand, et punkt, som de to organisationer i den seneste tid har søgt at råde bod på.

Det bestyrkede mig i, at det er på høje tid, at vi får en bedre lovgivning på dette område, og jeg erkender, som jeg også sagde det ved første behandling, at i hvert fald med indførelsen af et begrænset partsprincip, som det sker her, åbnes der mulighed for at hjælpe borgeren på de punkter, hvor de to landbrugsorganisationer fandt, at behovet var stærkest; og det er især disse hensyn, der gør, at vi vil medvirke til lovens fremme, selv om vi mener, at vi med mere tid og navnlig med mere forhandlingsvilje ville være kommet videre under udvalgsbehandlingen.

Det er ud over nogle tekniske forbedringer vedrørende frister o. lign. lykkedes under udvalgsbehandlingen at rive i hvert fald en enkelt gifttand ud af lovforslaget. Jeg tror, det er en betydelig vinding, at man er enig om at foreslå § 16, stk. 2, ændret, så at den ene part i ekspropriationssagen, nemlig anlægsmyndigheden, ikke skal tillægges en overvejende magt i den situation, lovreglen nævner. Helst havde jeg set bestemmelsen slettet, således som justitsministeriets lovkontor med feje foreslog, men subsidiært har jeg tiltrådt, at spørgsmålet afgøres af ekspropriationskommissionen. Herved åbnes jo også den sædvanlige mulighed for appel til taksationskommissionen og til domstolene.

For resten kan situationen, som omhandles i lovforslagets § 16, stk. 2, vel tænkes

[Helga Pedersen.]

at opstå også under appellen eller første gang under appellen, således at taksationskommissionen eventuelt bliver den første myndighed, der skal tage stilling til spørgsmålet, og det bør måske overvejes, om dette skal fremgå af lovtæksten, eller om en bemærkning i tillægsbetænkningen er nok eller en udtalelse fra den højtærede minister kan være tilstrækkelig.

Desværre lykkedes det os ikke at få flertal i udvalget for, at taksationskommissionens formand bør være dommer. Justitsministeriets lovkontor har givet en klar saglig og stærk begrundelse for en sådan ordning, og jeg kan for mit vedkommende bare henvise hertil. Jeg kan gøre opmærksom på, hvad der er citeret i betænkningens bemærkninger til nr. 7, hvor det udtales:

„Der må således ved fastsættelsen af reglerne om taksationskommissionens sammensætning tages væsentligt hensyn til, at prøvelsen ved denne kommission til dels skal erstatte en juridicel prøvelse, og dermed lægges vægt på processuelle retssikkerhedssynspunkter.“

Justitsministeriets lovkontor siger videre:

„Disse betragtninger er almindeligt anerkendt i lovgivning og praksis vedrørende sammensætningen af ankenævn.“

Og lovkontoret slutter med at sige:

„... det må forekomme principielt betænkeligt at fravige den herved angivne linje.“

Man kan så naturligvis lade være at støtte vort forslag om en sådan ordning, men det kan vist ikke ske på sagligt grundlag.

For så vidt angår landinspektørerne, har vi det standpunkt, at deres bistand kun bør påbydes ved den første kommissionsbehandling, og der bør være adgang til at benytte lokal bistand. Er der undtagelsesvis behov for denne art af bistand i taksationskommissionen, kan der jo tilkaldes sagkyndig bistand efter lovforslagets § 9.

Jeg synes, vi har en stærk begrundelse for vort forslag. Hvis man af politiske grunde ikke vil lytte til den sagkundskab, man selv kan stille på benene, henviser vi til, hvad professor Poul Andersen, vor største retslærde på forvaltningsrettens område og en jurist, der gennem år er trænet i praktisk arbejde af tilsvarende art, siger om spørgs-

målet. Han siger, hvis jeg må citere ganske kort, i Ugeskrift for Retsvæsen 1964, side 73-74:

„Til bistand for ekspropriationskommissioner og taksationskommissioner skal der beskikkes „en eller flere ledende landinspektører“. Dette er taget fra jernbaneforordningen, ellers ville man vel ikke have fundet på den besynderlige betegnelse.“

Videre siger han om denne beskikkelse:

„Dette er for taksationskommissionernes vedkommende en urimelig ordning“, og han tilføjer:

„Forslaget er overraskende for den, der i mere end 25 år har været formand for en taksationskommission, der aldrig har haft bistand af en landinspektør og aldrig savnet sådan bistand.“

Med disse ord tror jeg nok professor Poul Andersen rammer lige i centrum af denne sag. Jeg tror ikke, der er nogen anden forklaring på lovforslagets bestemmelse, end at man vil slæbe den gamle ordning med sig endnu nogle år, ligesom man gør det med selve kommissariusordningen, betegnelserne og placeringen i lønklasser o.s.v.

Efter den gamle ordning havde landinspektøren jo den ledende stilling i taksationskommissionen. Det bliver ændret nu, men han får altså efter regeringens forslag lov til at beholde betegnelsen og monopolet.

Det er overraskende, at regeringen ikke har kunnet nå til enighed om en bestemmelse om, at ekspropriationsmøderne er offentlige. Vi har fået en besvarelse om, hvorledes praksis er i denne sag, og man skulle så tro, at spørgsmålet ikke er særlig stort. Jeg har forstået, at regeringspartiernes modvilje er begrundet for det første med hensynet til lokalernes størrelse, altså dette at ekspropriationskommissionerne har møde i små lokaler, hvor der ikke er plads til den lokale referent. Det er nu en begrundelse, der ikke vejer særlig tungt. Der findes også retssale, som ikke er særlig store, og dog er offentlighedsprincippet jo gennemført. Videre har man, som også den ærede ordfører for socialdemokratiet var inde på, henvist til hensynet til ikke at besværliggøre forligsforhandlinger, der jo er en vigtig del af ekspropriationskommissionernes virksomhed. Jeg må sige, jeg forstår overhovedet

[Helga Pedersen.]

ikke dette standpunkt. For hvad er det for hemmelige ting, der skal frem under forhandlingerne med den enkelte lodsejer? Hvis lodsejeren ikke antager forliget, skal der afsiges en kendelse, der skal ledsages af en nærmere begrundelse, således som skriften lyder i lovforslagets § 17, en begrundelse, hvor parternes anbringender skal medtages og kommenteres, ganske som det sker ved en dom, og man spørger så: hvad er det, der gør denne virksomhed anderledes end den forligsmæglende virksomhed, der foregår ved en domstol og en ret, hvor man jo daglig efter parternes præsentation af deres sag redegør for de synspunkter fra rettens side, der måtte danne grundlaget for et forligsforslag?

Hvis der af private, det være sig økonomiske eller personlige grunde, er anledning til at lukke dørene, skal kommissionen selvfølgelig være kompetent dertil, men den bedste hovedregel må da være, at vi nu får offentlighed og dermed, om jeg så må sige, frisk luft ind over ekspropriationssagerne, så offentligheden kan bedømme denne administrative gren, der netop på grund af sin forældede mekanik har givet anledning til urimelig megen tvivl og misforståelse. Det er derfor, vi tillader os at foreslå, at ekspropriationskommissionernes og taksationskommissionernes møder principielt skal være offentlige.

Jeg vil gerne tilføje, at jeg selvfølgelig er klar over, at det kan vi nok ikke få gennemført i dag, men jeg er overbevist om, at udviklingen vil give mig ret. I en tid, hvor vi har taget det første skridt til en almindelig forvaltningsreform med loven om partsoffentlighed, som vi vedtog forleden dag, er der ingen, der skal få mig til at tro, at en regering i længden vil være stærk nok til på et specielt område, der nærmer sig den civile retspleje med, om jeg så må sige, de åbne døres princip, at fastholde lukkede døre. At tro, at et pressecommuniqué — som vi kender det fra det mere højtidelige udenrigspolitiske nævn, som behandler ganske specielle sager, — skulle kunne afhjælpe savnet af offentlighedsprincippet her, er efter min mening helt forkert.

Vi har fra vor side også foreslået et par andre mindre væsentlige ændringer af juridisk karakter, som jeg ikke skal gå nærmere

ind på, idet jeg skal henføre til den begrundelse, vi har givet i de ledsagende bemærkninger. Jeg vil imidlertid gerne sige et par ord om spørgsmålet om sagsomkostninger og advokatbistand. Det ændringsforslag, som udvalget har formuleret til § 29, betegner en forbedring i forhold til lovforslaget derved, at det nu fremgår af lovteksten — omend forudsætningsvis — at en part har ret til at møde med advokat og ret til at medtage anden sagkyndig teknisk bistand. Set i sammenhæng med forslaget om at give ekspropriationen passende vejledning, som landbrugets organisationer stærkt fremhævede forleden dag, tror jeg, vi når en god ordening på dette område. Jeg tror, det er en god ordening både juridisk og psykologisk, hvilket sidste også betyder en hel del i denne sag. Jeg kunne have ønsket mig, at vi også her havde fulgt justitsministeriets lovkontors forslag om at give borgeren et retskrav på at få nødvendige udgifter dækket og altså mere nærmet os princippet i retsplejelovens § 312 også på dette område. Men rigtigt administreret vil resultatet forhåbentlig blive det samme som det, man ville være nået til, hvis man havde fulgt lovkontorets forslag. Der ligger vel i ordningen, som den nu er foreslået, dette, at den pågældende borger får mulighed for at appellere spørgsmålet om sagsomkostningerne alene, eventuelt altså gå til domstolene med det, selv om disse udgifter vel næppe er egentlige ekspropriationsudgifter, som henhører under grundlovens § 73.

Jeg skal begrænse mig til disse betragtninger vedrørende lovforslaget og anbefale at stemme for de ændringsforslag, hvorom der er enighed, og at stemme for de af venstre og det konservative folkeparti særskilt stillede ændringsforslag, som jeg just i korthed har redegjort for.

Om vejbestyrelsesloven har jeg ingen bemærkninger at gøre, ud over at jeg vil minde om, at det til sin tid bør overvejes at indføre en regel, der svarer til ekspropriationslovforslagets § 17, stk. 5, således at den pågældende part vejledes med hensyn til sin adgang til appel. Dette spørgsmål skal kommissionen altså tage sig af i næste omgang, og som jeg sagde ved første behandling, håber jeg ikke, vi skal vente i 7 år på betænkningens anden del. Med disse be-

[Helga Pedersen.]

mærkninger skal jeg anbefale også lovfor-
slaget om de offentlige veje.

Hagen Hagensen: Det må anses for at
være af afgørende betydning for alle, over
for hvem ekspropriationsinstituttet bringes
i anvendelse, at der findes så klare lovregler
som muligt om den fremgangsmåde, de
eksproprierende myndigheder skal følge.
Derfor kan det konservative folkeparti slutte
sig til, at der lovgives på dette område.
Imidlertid finder vi, at reformarbejdet
burde være ført videre frem, end lovforslaget
om fremgangsmåden ved ekspropriation er
udtryk for, således som det foreligger ved
anden behandling i dag.

Det må beklages, at det ikke har været
muligt at henføre lovgivningen til det om-
råde, hvor den efter en saglig bedømmelse
rettelig hører hjemme, nemlig under justits-
ministeriet. Det kan virke uheldigt, at den
højtærede minister for offentlige arbejder,
under hvis ressort middelbart eller umiddel-
bart langt de fleste ekspropriationer er
hjemmehørende, også er ressortminister
for fremgangsmåden ved ekspropriation af
fast ejendom, endda i så vidt omfang, at
alle øvrige fagministerier skal rette begæ-
ring om foretagelse af ekspropriation til
den højtærede minister for offentlige arbej-
der; men lovforslaget har på dette område
ikke været til at ændre; det må beklages,
at den højtærede minister for offentlige
arbejder har kunnet kaste et større lod i
vægtskålen, end den højtærede justitsmini-
ster har kunnet gøre. I hvert fald kan man
sige, at det ikke er fru Justitias vægtskål,
der er blevet benyttet; i så fald ville jeg
mene, at lovforslaget var kommet ind
under det område, hvor det rettelig hører
hjemme, nemlig justitsministeriet. For ikke
at vanskeliggøre sagen har vi imidlertid fra
mit partis side afstået fra at stille ændrings-
forslag om dette principspørgsmål.

Under den i øvrigt saglige udvalgsbehand-
ling har det konservative folkeparti sammen
med venstre som mindretal ikke haft
mulighed for at komme igennem med en
række saglige ændringsforslag og har der-
for på en række punkter — men langt fra
på alle områder, hvor ændringer kunne
have været ønskværdige — måttet stille
ændringsforslag. Det gælder således æn-

dringsforslag nr. 7, der er underændrings-
forslag til ændringsforslag nr. 6. Vi finder,
at formanden for taksationskommissionen,
for at sikre den mest betryggende sagsbe-
handling, bør være en dommer.

Fremdeles finder mindretallet, at begre-
bet „ledende landinspektør“ bør afskaffes,
således at der alene kan beskikkes en eller
flere landinspektører som bistand, og jeg
kan ganske henholde mig til, hvad det ærede
medlem frk. Helga Pedersen nys sagde
herom.

Dernæst ønsker mit parti gennem offent-
lighed i kommissionsbehandlingen at sikre
borgerne fuld indsigt i sagerne behandling,
medmindre en part — det kan også være
anlægsmyndigheden — begærer, at offent-
ligheden ikke skal have adgang til møderne,
og vi finder, at der i sager om tvangsafståelse
bør ske den videst mulige sikring af borger-
nes ret. Lovforslaget tilsigter at gøre dette,
men så må man også på det område nærme
sig retsplejens almindelige regler, og hoved-
reglen må da være, at der er offentlighed;
det tilsiger parternes tarv normalt; hvis
det modsatte er tilfældet, kan dørene jo
lukkes.

Endelig finder vi, at spørgsmålet om til-
ladelse til at indbringe en sag for taksations-
kommissionen, selv om begæringen herom
er fremkommet for sent, bør afgøres af
kommissionen selv, ikke af ministeren for
offentlige arbejder, og på dette område er
vi ganske i overensstemmelse med justits-
ministeriets lovkontor, når vi stiller æn-
dringsforslag herom; det er ændringsforslag
nr. 17.

Under udvalgsarbejdet har vi haft lej-
lighed til at gøre os bekendt med alle de
bemærkninger til lovforslaget, som justits-
ministeriets lovkontor har gjort, og jeg
kan ikke tilbageholde den bemærkning, at
det forekommer betænkeligt, at sådanne
sagligt underbyggede bemærkninger kun i
såre beskedent omfang har givet sig ud-
tryk i det fremsatte lovforslag. Enten må
det overvejes at ophøre med at forelægge
lovforslag for lovkontoret, hvilket vel må
have dette kontors ophævelse til følge,
eller også bør begrundede ændringer følges.
I hvert fald bør det overvejes fremover at
lade alle lovforslag blive ledsaget af de
bemærkninger, som lovkontoret har gjort
dertil, således at i hvert fald de af folketin-

[Hagen Hagensen.]

get nedsatte udvalg straks kan få kendskab til lovkontorets bemærkninger. Jeg ved, at det under udvalgsarbejdet med dette lovforslag er gået andre end mig på den måde, at vi har følt os langt mindre, om overhovedet, overbevist af begrundelserne i de bemærkninger, som er kommet fra den højtærede minister for offentlige arbejders område, end af lovkontorets redegørelse vedrørende de enkelte spørgsmål.

Til de af udvalget stillede og af den højtærede minister for offentlige arbejder tiltrådte ændringsforslag skal jeg blot bemærke, at disse ændringsforslag, omend de ikke på alle punkter opfylder, hvad mit parti og jeg kunne have ønsket, er at anse for forbedringer, hvorfor vi stemmer for dem, og det bør tilføjes som noget væsentligt, at der til lovforslagets § 21 er foreslået den ændring, at kommissarius „skal“ og ikke blot „kan“ forelægge de sager, der fremkommer, til prøvelse for ekspropriationskommissionen. Det er rimeligt her at indføje, at kommissarii stilling, som kunne have været ønsket anderledes og ikke nær så fremtrædende, som den er, ofte af borgerne måske opfattes som havende en hældning til repræsentation af anlægsmyndigheden, og stillingen bør derfor ikke blive for selvstændig, men kommissarius bør alene kunne virke sammen med de øvrige medlemmer af ekspropriationskommissionen.

Jeg skal endelig gøre den bemærkning, at der med hensyn til den foreslåede ændring til lovforslagets § 29 for så vidt er sket den fejl i betænkningen, at den fremtræder som foreslået af et flertal; den er altså tiltrådt af det konservative folkeparti og venstre.

Vi vil stemme for de af udvalget som helhed stillede ændringsforslag og i øvrigt for de af mindretallet under nr. 7, 8, 9 og 12 samt 15, 17 og 19 stillede ændringsforslag. Jeg anbefaler at stemme for disse ændringer og skal føje til, at såfremt underændringsforslag nr. 7 måtte blive nedstemt, vil vi også stemme for ændringsforslag nr. 6.

I øvrigt skal jeg meddele, at jeg og mit parti, når lovforslaget kommer til tredje behandling, vil stemme for det.

Forslaget om ændringer i lov om bestyrelsen af de offentlige veje indeholder udelukkende ændringer, der er en følge af lovforslaget om ekspropriation, og jeg anbefaler, at man stemmer for dette lille lovforslag, således som anbefalet i indstillingen fra et enigt udvalg.

Aage Fogh: Til indledning vil jeg gøre en bemærkning til det ærede medlem frk. Helga Pedersen, der beklagede sig over arbejdsformen i udvalget og over den tid, vi har haft til rådighed. Jeg må have lov at gøre opmærksom på, at det foreliggende lovforslag jo ikke er noget særlig omfattende, men nok et vigtigt lovforslag. Det rummer nogle og tredivte paragraffer, det blev fremsat den 29. januar, vi har holdt 13 udvalgsmøder, og vi har stillet 64 spørgsmål, der alle er blevet tilfredsstillende besvaret. Det ærede medlem har derefter stillet 23 ændringsforslag; af dem tror jeg de 15 er tiltrådt; mere villighed synes jeg ikke det ærede medlem kan forlange, hverken af andre udvalgsmedlemmer eller af udvalgets formand. Der har altså været tid til en grundig behandling.

Jeg har nok forstået, at der ligger noget andet bagved, men det skal jeg ikke blande mig i her. Jeg kan måske sige det ganske kort på den måde, at det var i og for sig tiltalende, om ministeriernes embedsmænd kunne afgøre deres mellemværender ovre i ministerierne og lade være med at føre dem over i folketinget. Det har været åbenbart under de forhandlinger, der er ført i udvalget, at der er andre kræfter, der står bagved. Det er ikke så heldigt, når man skal nå et fornuftigt resultat.

Angående det resultat, vi har nået, vil jeg gerne sige, at jeg betragter det nu foreliggende lovforslag som et fortrinligt lovforslag; det er let overskueligt. Loven er nem for dem, der bliver udsat for en ekspropriation; det er nemt at skaffe

[Aage Fogh.]

sig overblik over, på hvilke vilkår det sker, hvilke muligheder de har for at skaffe sig erstatning, og hvilke muligheder de har for at skaffe sig vejledning, hvis de ikke mener selv at være i stand til at klare sig over for de kommissioner, der bliver nedsat. Det er efter mit skøn en mægtig forbedring i forhold til det, vi havde tidligere, og det hilser jeg med tilfredshed.

Det lille lovforslag vedrørende bestyrelsen af de offentlige veje kan jeg anbefale til uændret vedtagelse.

Hvad angår lovforslaget om ekspropriation af fast ejendom, anbefaler jeg alle de ændringsforslag, som den højtærede minister har tiltrådt, og det er langt de fleste. Personlig kan jeg føje til, at jeg principielt er tilhænger af offentlig behandling af disse sager; men det skal indrømmes, at jeg ikke tror, det vil fremme forretningsgangen netop i disse tilfælde.

Med hensyn til det spørgsmål, om det skal være en dommer, der skal være formand, har jeg under første behandling sagt, at jeg godt kunne tænke mig, det var en dommer, men så vil jeg have det lagt ind under dommerembedet, altså sådan at det hører ind under dommerens bestilling at være formand for disse kommissioner. Når formanden skal vælges, mener jeg, at det kan være lige så formålstjenligt, at vi som kriterium stiller det krav, at det skal være en mand, der har juridisk embedseksamen.

Med disse få bemærkninger skal jeg anbefale, at vi stemmer for de af ministeren tiltrådte ændringsforslag og stemmer imod alle de andre, der er stillet af mindretallene; samt at vi derefter stemmer for det således ændrede lovforslag.

Arne Larsen: Efter et grundigt og sagligt, men vel også til tider besværligt arbejde i det nedsatte folketingsudvalg er man omsider nået frem til, at vi i dag kan foretage anden behandling af forslag til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom og forslag til lov om ændringer i lov om bestyrelsen af de offentlige veje.

Det forekommer mig, at det er lykkedes udvalget på væsentlige områder at nå frem til ændringer i det oprindelig fremsatte lovforslag, som efter min opfattelse har for-

bedret lovforslaget, og en lang række af de stillede ændringsforslag er jo også tiltrådt af den højtærede minister.

I § 3, stk. 2, der omhandler forarbejder til en ekspropriationssags gennemførelse, siges det, at ejeren af en ejendom skal have særskilt meddelelse mindst en uge forinden. Dette er foreslået ændret til 14 dage, og overalt i lovforslaget, hvor der oprindeligt var fastsat tidsfrister på en uge, er fristen foreslået ændret til 14 dage, hvilket vi kan tiltræde; vi finder det ganske rimeligt og rigtigt at forlænge disse frister. Hvor særskilt meddelelse ikke kan gives ejeren eller brugeren, skal der ske bekendtgørelse i de på egnen udkommende dagblade. Dette er foreslået ændret til „et eller flere på egnen udkommende dagblade“. Denne ændring finder jeg rigtig. Jeg har forstået den således, at er der tale om ekspropriationsforretninger eller -sager på landet, vil der altid ske offentliggørelse i alle på egnen udkommende dagblade, idet der som regel kun udkommer et eller et par dagblade på hver egn; og her vil det naturligvis være rimeligt at indrykke bekendtgørelsen. I hovedstadsområdet udkommer derimod en lang række dagblade, og det vil vel ikke være rimeligt at forlange avertering i samtlige.

Til § 7 er af et flertal foreslået en ændring af taksationskommissionernes sammensætning, som mit parti kan tiltræde. Herved udvides taksationskommissionerne fra 3 til 5 medlemmer, idet vedkommende kommunalbestyrelse og amtsråd efter ændringsforslaget får ret til at udpege 2 medlemmer til taksationskommissionen. Herved bliver det lokale element og den lokale sagkundskab draget ind i arbejdet, hvilket vi finder er en forbedring.

Et mindretal finder, at formanden for taksationskommissionen bør være dommer. Mit parti deler ikke denne opfattelse, men finder, at det er fuldt tilstrækkeligt og forsvarligt, at formanden for taksationskommissionen har juridisk embedseksamen. Det vil efter vor opfattelse være for indsnævrende at forlange, at personvalget skal ske blandt dommere.

Til § 8 har et mindretal foreslået en ændring, som jeg gerne vil anbefale: Efter det oprindelig fremsatte lovforslag beskikker ministeren for offentlige arbejder til såvel ekspropriationskommissionerne som taksa-

[Arne Larsen.]

tionskommissionerne til at foretage de nødvendige matrikulære berigtigelser en eller flere ledende landinspektører. At det er nødvendigt, at en landinspektør deltager i arbejdet i ekspropriationskommissionen, er selvklart og indlysende; men hvorfor det skulle være nødvendigt at gentage det samme arbejde i taksationskommissionen, er ikke umiddelbart indlysende. Her er der jo tale om at efterprøve de erstatningsvilkår, som ekspropriationskommissionen er nået til, og som af eventuelle interesserede parter er indanket for taksationskommissionen, og intet andet. Derfor er den ledende landinspektør faktisk overflødig i taksationskommissionen.

Betegnelsen „ledende landinspektør“ er taget med fra jernbaneforordningen af 1845 og er bibeholdt af historiske grunde, siges det. Jeg finder dette inderlig overflødigt. Denne betegnelse er forældet og bør bortfalde, ligesom der må herske en vis valgfrihed mellem de landinspektører, som beskikkes til arbejdet i ekspropriationskommissionerne. Derfor vil jeg anbefale den affattelse af § 8, som mindretallet foreslår, hvor det kort og godt hedder: „Til bistand for ekspropriationskommissionerne beskikker ministeren for offentlige arbejder en eller flere landinspektører.“

Ændringsforslagene til § 10, stk. 1, og § 14, stk. 2, erstatter ordene „ledende landinspektør“ med „beskikket landinspektør“; det er jo en følge af det før omtalte ændringsforslag og anbefales.

Til § 15 er foreslået, at ejere og brugere og andre, der ifølge foreliggende oplysninger skønnes at have berettiget interesse i en ekspropriationssags afgørelse, skal have 14 dages varsel og, så vidt det er gørligt, pr. anbefalet brev. Hermed tror jeg alt er gjort for at sikre, at alle, der måtte have interesse i en ekspropriationssag, kan få meddelelse herom, og stort mere kan næppe gøres. Også denne ændring finder vi er en forbedring af lovforslaget, som vi kan anbefale. Et mindretal har foreslået, at såvel ekspropriationskommissionens som taksationskommissionens møder skal være offentlige. Vi kan ikke tiltræde dette synspunkt, idet vi finder, at alle parter, der på den ene eller anden måde har interesse i en ekspropria-

tionssag, af det offentlige og af myndighederne varsles på fuldt forsvarlig måde. Vi finder, at dette må være tilstrækkeligt og sikrer alle parter en rimelig behandling i disse sager.

Endelig er der ændringsforslaget til § 29 vedrørende de udgifter til advokatbistand, revisorbistand og anden sagkyndig bistand, som en erstatningsberettiget eventuelt kan have haft. Her kan der gives en passende godtgørelse, og vi finder, at den nye affattelse af paragraffen er en tydeliggørelse og en forbedring, som vi kan støtte.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale alle de stillede ændringsforslag med undtagelse af ændringsforslagene nr. 7, 15, 17 og 19 stillet af et mindretal.

Endelig skal jeg tilsige mit partis støtte til forslag til lov om ændringer i lov om bestyrelsen af de offentlige veje.

Grøndahl: Landboforeningerne og husmandsforeningerne har i deres henvendelse til udvalget peget på noget meget vigtigt og centralt i forbindelse med denne lovgivning, nemlig dette at der på forhånd skabes et gunstigt klima mellem borgerne og myndighederne ved en så simpel og enkel ting som i god tid i en ekspropriationssag at underrette de interesserede, både om hvad sagen drejer sig om og om hovedlinjerne i de retsregler, der beskytter de ekspropriationsramtes interesser. Udvalget har heldigvis været lydhrøt over for denne henstilling og har opfordret ministeren til at imødekomme disse ønsker, ved at de i lovforslaget anførte indkaldelser på bagsiden forsynes med kortfattede meddelelser om frister, lovregler, indkaldelsesregler, ankemuligheder og muligheden for at få de nødvendige udgifter til sagkyndig bistand godtgjort.

Ændringsforslagene nr. 1, 2, 3, 4 og 5 kan vi tiltræde.

Ændringsforslag nr. 6 kan vi ikke støtte med den foreslåede formulering „have juridisk embedseksamen“, men kan tiltræde formuleringen „være en dommer“, som justitsministeriets lovkontor har foreslået, og som i ændringsforslag nr. 7 som et underændringsforslag til ændringsforslag nr. 6 er foreslået af et mindretal.

Ændringsforslagene nr. 8 og 9 kan vi støtte, da betegnelsen „ledende landin-

[Grøndahl.]

spektør“ også efter vor opfattelse savner begrundelse, og fordi ændringerne vil formindske udgifterne for kommissionerne.

Ændringsforslag nr. 10, der indebærer en tydeliggørelse, kan vi tiltræde. Det samme gælder ændringsforslagene nr. 11, 12, 13 og 14.

Vi vil stemme for mindretallets ændringsforslag nr. 15, da vi er tilhængere af offentlighedsprincippet.

Med ændringsforslagene nr. 16, 18 og 22, der drejer sig om forlængede tidsfrister, er vi indforstået.

Mindretallets ændringsforslag nr. 17 er en forbedring for den ekspropriationsramte, og ændringsforslag nr. 19 er til gunst for offentlighedsprincippet. Vi kan stemme for dem begge.

Ændringsforslagene nr. 20, 21 og 22 indeholder tydeliggørelse samt forlængede tidsfrister, som vi kan tiltræde.

Ændringsforslag nr. 23 til § 29 indebærer nogen forbedring og præcisering for den erstatningsberettigede, men paragraffen er stadig noget vagt formuleret. Allerede i folketingssamlingen 1961-62 foreslog jeg som ordfører for mit parti, at der skulle være klare regler på dette område. Jeg indrømmer, at en helt udtømmende formulering er vanskelig, og jeg er også opmærksom på, at unødvendig brug af sagkyndig bistand kan give anledning til unødvendige omkostninger. Alligevel kan vi ikke stemme for ændringsforslaget, men vil undlade at stemme.

Lovforslaget er meget betydningsfuldt og omfangsrigt. Det har givet anledning til mange henvendelser til udvalget og til mange spørgsmål fra udvalget til ministeren — ikke mindre end 62. Så vidt jeg kan se, har alle henvendelser haft indfyldelse på ændringsforslagene, og de indvendinger, der af de forskellige ordførere blev fremført ved første behandling, er der også taget hensyn til. For de uafhængiges vedkommende drejer det sig om indholdet i en hel række ændringsforslag, og vi takker udvalget derfor.

Alt i alt betyder lovforslaget mange vigtige forbedringer i de gældende regler, og da den ekspropriationsramte ved denne lov vil få en meget styrket stilling over for

myndighederne, kan vi stemme for lovforslaget ved tredje behandling.

Det samme gælder lovforslaget om bestyrelsen af de offentlige veje.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Jeg vil gerne indlede med at bringe det samlede udvalg en tak for det meget store arbejde, udvalget har udført. Udvalget har ønsket mange oplysninger, og jeg synes også, at vi i ministeriet har bestræbt os for at besvare alle de mange spørgsmål så udførligt som muligt.

At der i en lovgivning af denne karakter kan være forskellige opfattelser af forskellige problemer, er der vel ikke noget mærkeligt i. Jeg skal derfor heller ikke gå ind i nogen større diskussion med de ærede ordførere, som har talt på mindretallets vegne. Jeg skal indskrænke mig til nogle korte bemærkninger.

Først vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Aage Knudsen, at den henstilling, som det samlede udvalg i betænkningen har gjort sig til talsmand for, vil vi i ministeriet meget gerne følge. Vi vil i den udstrækning, det er muligt, prøve at leve op til denne henstilling ud fra den betragtning, at vi i forvejen havde gjort os overvejelser i retning af det hensigtsmæssige i over for dem, der kommer ud for ekspropriation, at gøre opmærksom på de regler, der er gældende, og de rettigheder, de har ifølge lovgivningen....

Formanden: Jeg henstiller, at samtaler i sidegangen bringes ned til det mindst mulige.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Det ærede medlem frk. Helga Pedersen gjorde nogle kritiske bemærkninger, som vel ikke i så høj grad drejede sig om selve lovforslaget og den skikkelse, det nu antagelig får, men i højere grad om, at vi ikke i ministeriet for offentlige arbejder havde taget tilstrækkeligt hensyn til lovkontorets bemærkninger vedrørende denne sag. Det var ganske særlig det ærede medlems opfattelse, at vi, hvad angår en række paragraffer, hvor der er tillagt ministeren for offentlige arbejder visse beføjelser, burde have været lydhøre over for justits-

[Ministeren for offentlige arbejder.]

ministeriets lovkontor. Jeg vil gerne sige herom, at lovforslaget følger den praksis, der har været gældende i mere end 50 år, og det er egentlig betegnende, at den kommission, som har arbejdet i 7-8 år med dette spørgsmål, overhovedet ikke har fundet anledning til at gå ind på betragtninger i den retning, at beføjelserne for ministeren for offentlige arbejder skulle omlægges og delegeres til andre ministerier. Jeg kan forsikre det ærede medlem frk. Helga Pedersen om, at der ikke i ministeriet er nogen lyst til magt på dette område, men at det simpelt hen i praksis har vist sig at være holdbart og rigtigt at følge denne fremgangsmåde, og vi ville mene, at det var meget uheldigt og ville være skadeligt for hele ekspropriationslovgivningen, hvis man skulle delegere spørgsmålene ud til de forskellige ministre, der kom ud for at skulle bruge ekspropriationsloven.

Det er altså ud fra en rent saglig betragtning vi mener, at lovkontoret har uret, og at det skøn, vi sammen med kommissionen er kommet til med hensyn til formuleringen, er det rigtige.

Det ærede medlem var så inde på, at udvalget fra husmandsforeningerne og landboforeningerne havde fået henvendelser og havde haft personlig kontakt med repræsentanter for disse organisationer, der havde beklaget sig over, at der var så mange klager over ekspropriationer. Nu er det egentlig mærkeligt nok, at det ministerium, jeg repræsenterer, som er det ministerium, der har med langt de fleste ekspropriationssager at gøre, i de snart 9 år, hvor jeg har været minister, ikke har været ude for mere end et par tilfælde, hvor der har været klaget over ekspropriationsforretninger. Nu kan det ærede medlem selvfølgelig sige, at det er, fordi de har vidst, at det ikke hjalp at klage. Sådan kan man jo altid formulere et modargument. Men jeg tror nu ikke, det er rigtigt, for i almindelighed er folk ikke bange for at klage til mig, hvis f. eks. et tog går for sent fra en station; i sådanne og andre mindre sager har jeg mange klager, så jeg tror ikke rigtigt, man kan underbygge denne påstand om de mange klager.

Det er jo også således — det ved det ærede

medlem frk. Helga Pedersen — at langt de fleste sager ordnes ved forlig. Vi har både ved første behandling og under udvalgsarbejdet fremlagt nogle tal, der viser, at de allerfleste sager ordnes ved forlig. Det taler jo ikke noget særlig tydeligt sprog om utilfredshed, at der er indgået forlig. Jeg ved godt, at man kan sige: man ved, hvad man får, men man ved ikke, hvad man kan vente sig, hvis man lader sagen gå videre, men jeg tror alligevel, det er noget meget væsentligt, at de fleste ekspropriationssager ordnes ved forlig.

Så kommer vi til de spørgsmål, som skiller udvalget i et flertal og et mindretal. Hvad angår lovforslagets § 7, hvor vi har ment at formanden for taksationskommissionen bør have juridisk embedseksamen og mindretallet mener, det skal være en dommer, vil jeg gerne sige, at det er ikke blot ud fra betragtningen om at gå imod lovkontoret, men fordi vi mener, det er et område, hvor lovkontoret i og for sig ikke burde blande sig i tingene. Det, der efter min opfattelse er lovkontorets sag, er at passe på, at lovforslagene bliver formuleret således, at de er i overensstemmelse med den almindelige lovtæst, vi bruger; men i principsspørgsmål mener jeg ikke lovkontorets ord kan have nogen særlig vægt, og slet ikke når en kommission har arbejdet i 7-8 år og denne kommission går ind for, at formanden for taksationskommissionen skal være en mand eller kvinde med juridisk embedseksamen. Når kommissionen med 12 stemmer mod 4 er gået ind for det, altså med et overvejende flertal, må man tillægge dens afgørelse nogen vægt.

Det ærede medlem mener ikke, det er saglige betragtninger, der ligger bagved; jeg vil heroverfor sige, at der ligger meget stærke saglige betragtninger bagved, som jeg i og for sig ikke behøvede at bruge tingets tid til at redegøre for, da der er redegjort for dem i udvalget, men redegørelsen har jo ikke været fremlagt for tingets medlemmer, og derfor vil jeg gerne sige, at det er ud fra en rent saglig betragtning vi mener det er forkert at blande administrative organer sammen med domstolene. Her er tale om administrative opgaver, når det drejer sig om en ekspropriationskommission, og når det drejer sig om en taksationskommission. Der er adgang til, hvis man ikke

[Ministeren for offentlige arbejder.]

er tilfreds med den truffne afgørelse; at gå til domstolene, og vi synes, det er forkert, at man vil etablere taksationskommissionen som en egentlig domstol. Det vil let kunne forvirre begreberne hos dem, der skal behandle sagerne; de vil let kunne få den opfattelse, at den er en egentlig domstol, hvad taksationskommissionen jo netop ikke er. Der er adgang til bagefter at gå til landsret og til højesteret; derfor ville det ud fra en rent saglig betragtning være uheldigt at blande dommerne ind i dette forhold.

Det ærede medlem frk. Helga Pedersen og andre ærede ordførere har været inde på, at man ville have en anden formulering med hensyn til landinspektørernes stilling i kommissionerne. Det ærede medlem frk. Helga Pedersen fremhævede meget stærkt en udtalelse af professor Poul Andersen, som skulle underbygge det ændringsforslag herom, der er stillet af mindretallet. Jeg vil gerne sige, at professor Poul Andersen har på dette område efter ministeriets opfattelse ikke tilstrækkeligt kendskab, selv om han har virket i så mange år, som det ærede medlem anførte, til dette område. Professor Poul Andersens virksomhed indskrænker sig til hovedstadsområdet, og han har intet kendskab, i hvert fald ikke tilstrækkeligt kendskab, til virksomheden for landinspektører ude i provinsen og i landområderne. Det er ikke bare for at fastholde en historisk betegnelse, at vi har formuleret lovforslaget således, som vi har, og som flertallet går ind for, men simpelt hen fordi der er funktioner for landinspektørerne, der bør være fastsat i loven, således som vi har foreslået det.

Endelig var det ærede medlem inde på offentlighedsprincippet. Det er klart, at der er mange, der er tilhængere af offentlighed, og det er jeg også for min part i den udstrækning, hvor det er rimeligt og rigtigt, men jeg tror, at i dette forhold, hvor man gerne vil værne så meget som muligt om borgere, der kommer ud for ekspropriation — og dette gælder ikke mindst mindretallet, der jo har stillet ændringsforslaget — er det en bjørnetjeneste at gøre disse mennesker, hvis man følger mindretallets forslag. Jeg finder det uheldigt, at offentligheden skal have lejlighed til at sidde og vurdere, når der forhandles om en eller anden pengesum

til afståelse for noget, som staten eller kommunen eller andre har ekspropriationsret til. Jeg tror, det vil være en højst ubehagelig situation for mange af dem, der kommer ud for at skulle have en sådan sag behandlet. Det er altså ud fra ønsket om at skåne disse mennesker, at vi ikke mener, forhandlingen bør være offentlig. Selve forhandlingerne ude i marken, hvor man ser på tingene o. s. v., er jo offentlige; der er ingen, der nogen sinde har tænkt på at ville forbyde pressen at følge en ekspropriationsforretning i marken; men ved indendørs forhandlinger om selve afståelsessummen tror vi altså det er uheldigt at gennemføre offentlighedsprincippet.

Det ærede medlem hr. Hagen Hagensen fulgte i stor udstrækning det ærede medlem frk. Helga Pedersens opfattelse, men kom dog med en selvstændig bemærkning, nemlig at det havde været bedre, om hele dette lovområde var blevet lagt ind under justitsministeriet. Her ligger det sådan, at den kommission, der har haft lejlighed til at behandle, om jeg så må sige, alle sider af ekspropriationsområdet, ikke har gjort betragtninger gældende i den retning, og man kan da heller ikke i dette forhold henvise til justitsministeriets lovkontor. Det var måske også lidt stærkt, hvis de ligefrem skulle have forlangt denne lovgivning lagt ind under justitsministeriet; men jeg tror, det ville være højst upraktisk og helt urimeligt og usagligt, når man nu gennem mange år i et ministerium har dygtiggjort og opdraget folk til at have med dette område at gøre, pludselig at skulle begynde på en helt frisk ovre i justitsministeriet. Endelig er der også det at sige, at justitsministeriet lige så vel som ministeriet for offentlige arbejder kan komme ud for at skulle ekspropriere. Jeg indrømmer, at det ikke er i samme udstrækning, men det kunne meget vel tænkes.

Til slut vil jeg sige, at jeg er meget glad og taknemlig for, at udvalget har villet føre arbejdet til ende nu. Jeg havde egentlig forestillet mig, at dette arbejde skulle tage så lang tid, at det udmærket godt kunne være, at lovforslaget måtte fremsættes igen i næste folketingsår. Der havde ikke været noget urimeligt i det, for det er et meget vigtigt område. Jeg er selvfølgelig taknemlig for, at man trods de små meningsforskelle,

[Ministeren for offentlige arbejder.]

der er om et par ændringsforslag, fra udvalgets side samlet slutter op om og gennemfører lovforslaget. Det siger jeg tak for.

Helga Pedersen: Jeg skal kun gøre nogle få bemærkninger i anledning af de synspunkter, der er gjort gældende. Det ærede medlem hr. Aage Fogh besværede sig lidt over, at jeg havde besværet mig over, at der ikke havde været tilstrækkelig tid til rådighed i udvalget. Det, jeg refererede til med hensyn til den manglende tid, var nu alene det spørgsmål, som den højtærede minister var inde på her til slut, nemlig de overvejelser, vi på forskellige tidspunkter har haft i udvalget om, hvorvidt det overhovedet var forsvarligt at gennemføre lovgivningen i indeværende folketingsår. På flere tidspunkter var der egentlig en overvejende stemning for at vente, men netop fordi vi anså lovforslaget for så vigtigt, søgte vi at komme igennem, men det kan ikke nægtes, at arbejdet var presserende og besværligt.

Jeg var glad for det ærede medlem hr. Aage Foghs bemærkning om, hvorvidt taksationskommissionens formand rettelig burde være dommer. Jeg kan godt sige, at for mit vedkommende er det ikke noget spørgsmål om, hvorvidt det vil være noget, der henhører under den pågældende dommers embedsomsråde. Det er vel i virkeligheden et spørgsmål om betaling, og jeg er ikke helt klar over, hvordan det i givet fald skulle ordnes, men det er i hvert fald ikke det, der er afgørende for mig. Det afgørende for mig er at få en ordning, der er rigtig og rimelig, og jeg mener altså stadig, at det ville være det bedste at få en dommer som formand i taksationskommissionen, men jeg noterede, at den højtærede minister for offentlige arbejder ikke er enig med mig i dette synspunkt.

Den højtærede minister henviste i øvrigt i anledning af mine kritiske bemærkninger til, at lovforslaget jo arbejdede med den ordning, der havde været gældende i ca. 50 år, og at kommissionen var gået ind for dette. Jeg ved ikke, hvor megen betydning jeg kan tillægge det. Det kommer an på, hvilken sammensætning man giver den pågældende kommission, og det er vel det, der er grunden til, at i hvert fald en del af med-

lemmerne er gået ind for en fortsættelse af ordningen. De andre har måske ikke haft styrke til at komme med ændringsforslag i så henseende. Man havde jo indtryk af, at arbejdet i den kommission til tider heller ikke var helt nemt.

Hvad angår antallet af klager, der er fremkommet til ministeriet for offentlige arbejder over hidtidige ekspropriationer, har den højtærede minister allerede anført en mulig grund til, at der ikke er kommet mange klager frem til ministeriet. Det blev anført i udvalget fra flere sider, at der var mange klager fremme, det blev anført af deputationen, som jeg nævnte før, og det blev også anført af et enkelt medlem. Men antal eller ikke antal, så ved vi, at når vi er i denne sal i dag for at diskutere ordningen, er det, fordi den hidtidige ordning trænger til en forbedring.

Den højtærede ministers betragtninger over, hvad der er lovkontorets opgave, skal jeg i og for sig ikke indlade mig nærmere i diskussion om. Jeg finder ikke, at den højtærede minister har ret i sit synspunkt, og jeg tror heller ikke, at det vil vinde flertal i tinget her.

Må jeg lige gøre opmærksom på en enkelt ting vedrørende afstemningen. Jeg har fået det indtryk med hensyn til vort ændringsforslag om de ledende landinspektører, at socialistisk folkeparti støtter os i det spørgsmål, og at vi ligeledes kan forvente støtte fra de uafhængige. Det vil altså sige, at vi i denne sag er meget nær ved at kunne vinde flertal for det synspunkt, vi har gjort gældende, hvis da ellers samtlige medlemmer var til stede her i salen, hvad jeg ikke er sikker på de er.

Hvad angår vort forslag i det hele taget, ved jeg, at i hvert fald i hjertet har jeg den højtærede justitsminister med mig; så skulle den højtærede minister komme i vanskeligheder, vil jeg da gerne sørge for, at ministeren bliver kaldt til telefonen, når spørgsmålet virkelig skal afgøres.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Idet jeg naturligvis ønsker at udtrykke mig med al den forsigtighed, som er noget specielt for mig, vil jeg gerne i anledning af min ærede kollegas, den højtærede minister for offentlige arbejders, bemærkninger om lovkontorets kompetence sige, at jeg tror ikke, at den

[Justitsministeren.]

højtærede minister har ret deri. At det her bliver en konflikt mellem lovkontoret og en kommission, er mindre afgørende. Jeg tror ikke, at lovkontorets kompetence lader sig begrænse så stærkt; det kan ikke være meningen.

Det ærede medlem frk. Helga Pedersen sendte mig en venlig hilsen i anledning af den forestående afstemning. Det skal jeg ikke sige noget til; jeg ville have gjort nøjagtig det samme i det ærede medlems sted. Jeg vil gerne sige, at jeg stred den gode strid i regeringen og accepterer nederlaget ved anden behandling. Det ærede medlem strider den gode strid ved anden behandling og accepterer nederlaget ved tredje behandling.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Selv om jeg meget vel er klar over, at det vel er en situation, man fra en bestemt side i salen meget gerne ser udvikle sig yderligere med de sidste bemærkninger, den højtærede justitsminister gjorde, vil jeg gerne sige, at min opfattelse, som jeg har givet udtryk for, står jeg fast ved.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

§§ 1 og 2, ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 3, således ændret, §§ 4 og 5, ændringsforslagene nr. 3-5 og § 6, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Underændringsforslaget under nr. 7 til ændringsforslag nr. 6 *forkastedes* med 81 stemmer mod 39.

Ændringsforslag nr. 6 og § 7, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 8 *forkastedes* med 73 stemmer mod 47.

§§ 8 og 9 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 9 betragtedes som *bortfaldet* efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 8.

Ændringsforslag nr. 10, § 10, således ændret, § 11, ændringsforslag nr. 11, § 12, således ændret, og § 13 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 12 betragtedes som *bortfaldet* efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 8.

§ 14, ændringsforslag nr. 13, § 15, således ændret, ændringsforslag nr. 14 og § 16, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 15 *forkastedes* med 81 stemmer mod 41.

§§ 17 og 18 og ændringsforslag nr. 16 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 17 *forkastedes* med 81 stemmer mod 41.

Ændringsforslag nr. 18 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 19 betragtedes som *bortfaldet* efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 15.

§ 19 i den ændrede affattelse, § 20, ændringsforslagene nr. 20 og 21, § 21, således ændret, §§ 22 og 23, ændringsforslag nr. 22, § 24, således ændret, §§ 25-28, ændringsforslag nr. 23, § 29, således ændret, og §§ 30-34 *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling *vedtoges* uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om bestyrelsen af de offentlige veje.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om frigørelse for visse tilskudsbestemmelser har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Efter at *Ingrid Jensens* hverv som midlertidigt medlem er ophørt, har vedkommende gruppe udpeget *Skræppenborg-Nielsen* til i hendes sted at indtræde i udvalget angående forslag til lov om dybfrosne levnedsmidler m. v. og forslag til lov om ændring af lov om levnedsmidler m. m. og *O. Mathiasen* til at indtræde i udvalget angående forslag til lov om godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskoler og tilskud m. v. til disse skoler.

Disse medlemmer er herefter valgt.

Det er meddelt mig, at *Herluf Rasmussen* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om afgift af spiritus, vin og øl. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Herluf Rasmussen* har vedkommende gruppe udpeget *Aksel Larsen*, som herefter er valgt.

Det er meddelt mig, at *Morten Lange* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om valg til folketinget. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Morten Lange* har vedkommende gruppe udpeget *Aksel Larsen*, som herefter er valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 21. maj, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) Anden (sidste) behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om en undersøgelse af politiets efterretnings-tjenestes virksomhed [af *Skræppenborg-Nielsen* m. fl.].

2) Tredje behandling af:

Forslag til lov om biografer.

3) Fortsættelse af anden behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om selvangivelsen af indkomst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. v.

4) Anden behandling af:

Forslag til lov om hypotekforeninger.

Mødet hævet kl. 18³³.

98. møde.

Torsdag den 21. maj kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om en kornordning for høståret 1964-65 har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om ændringer i færdselsloven ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om statens tjenestemænd i Grønland ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Medlem af folketinget *Holmberg* har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren bekræfte bladmeddelelser om, at luftfartsloven af 1946 ikke